

Україна: як втримати позиції

Навесні 2024 року Україна та держави, що її підтримують, озираються на пережите 2023 року розчарування й очікують іще більш руйнівної війни. Після розпочатого влітку 2023 року контрнаступу лінія фронту суттєво не змінилася, а Київ тепер страждає від нестачі озброєння й солдатів, а також зіштовхується з падінням бойового духу. Тим часом Росія впродовж 2023-го переводила економіку на військові рейки і доправляла на фронт велику кількість солдатів і зброї. На початку 2024 року російські війська почали захоплювати нові території. Квітень 2024 подарував Україні надію: після багатомісячних дебатів Конгрес США схвалив пакет військової допомоги — майже 61 мільярд доларів. На тлі реальної загрози розгоряння катастрофічного (можливо, навіть ядерного) протистояння між Росією та партнерами України у НАТО, Київ та Москва змагаються, хто виявиться стійкішим. Обидві столиці сподіваються, що зможуть виторгувати у протилежної сторони більше поступок на майбутніх мирних переговорах. Щоб зупинити нинішній наступ Росії і врешті-решт відбити її атаки — що допоможе забезпечити стабільність Європи — Україна та її друзі на Заході під час довгострокового планування (а Київ — під час тривалої боротьби) мусять засвоїти уроки 2023 року.

Минулого року у спробах дати відсіч російській агресії Україна зазнала значних невдач. Із початком повномасштабного

вторгнення Росії 24 лютого 2022 року Україна продемонструвала неабияку стійкість у боротьбі: зірвала наступ на Київ, ціллю якого було повалити українську владу й підпорядкувати країну Москві. Росія, на диво, виявилася непередбаченою до наступу, і через це з'явилася віра, що Україна зможе повністю витіснити російські війська зі своєї території, і зародилися великі надії на контрнаступ 2023 року. Проте, як і передбачало військово командування і Києва, і Вашингтона, операція виявилася набагато складнішою, ніж очікували оптимісти. Українським солдатам довелося боротися з російською армією, яка надійно окопалася й застосовувала для свого захисту безпілотники, бойові вертольоти та протипіхотні міни. Місяці кровопролитних боїв призвели до незначних територіальних здобутків, виснажили сили, запаси озброєння та моральний дух українців.

Далі ситуація ще погіршилася. Із настанням 2024 року Росія перейшла в наступ, почала захоплювати території, зокрема російській армії вдалося окупувати стратегічне місто Авдіївку. Росіяни налаштувалися на подальше повільне й важке просування на сході України. В Україні з'явилися побоювання, що Москва може просунути у Харківській області, на відвойованих восени 2022 року територіях. Коли в січні 2024-го через бездіяльність Конгресу США оголосили про призупинення постачання озброєння

й матеріальної допомоги, Україна відчула серйозний брак боєприпасів. Потік допомоги відновився у квітні, але тепер доводиться багато надолжувати. Тим часом, попри певні військові успіхи України — йдеться передусім про асиметричні операції проти російського флоту: Україні вдалося майже повністю відкрити Чорне море для судноплавства, — військове командування не може приховати реальність. На суші Київ зараз втрачає позиції, зокрема в середині травня росіяни захопили деякі населені пункти на Харківщині.

Важливою причиною невдач України стало те, що Росія також продемонструвала стійкість і виявилася здатною оговтарися від втрат 2022 року, витримала тиск західних економічних санкцій. Москва виграла від високих цін на енергоносії, продемонструвала результати виваженого фінансового управління, скористалася готовністю багатьох держав оминати санкції і попри все торгувати з РФ, успішно переорієнтувала промисловість на обслуговування воєнної економіки, а також активно купувала зброю в інших країн, зокрема Ірану та Північної Кореї.

Також у 2023 році проявилися слабкі місця у західній підтримці Києва. Україна надзвичайно залежить від цієї підтримки, а тим часом вона досить хитка. Європейські лідери нібито твердо стоять за Україною (що не дивно, враховуючи наслідки для безпеки континенту), а от США внаслідок політичної поляризації виявилися менш надійним партнером, не в останню чергу тому, що колишній президент — нині кандидат у президенти Дональд Трамп, схоже, дуже скептично ставиться до підтримки Києва. Якщо США скоротять обсяги допомоги, латати діри доведеться Європі. ЄС нарощує спроможності, але попереду ще тривалий шлях. Крім того, перед західними лідерами постають складні питання: яку зброю надати Україні, з якими застереженнями, адже всі прагнуть забезпечити успіх на

полі бою, в той же час уникаючи небезпечної ескалації з Росією, яка погрожувала і (за деякими даними) навіть обговорювала можливість застосувати в ході війни ядерну зброю.

На внутрішньому фронті Україна також має чимало серйозних проблем. Країна поступається Росії за кількістю населення, мусить і далі мобілізувати більше людей і якісно їх навчати, щоб солдати впевнено ішли в бій; усе це дається українській владі вкрай важко. Партнери допомагають із навчанням, але їхня підготовка недостатньо пристосована до реалій поля бою. Відчуття, що солдати не готові до того, що їх чекає, підбиває бойовий дух і схиляє потенційних призовників відчайдушно уникати призову. Ширшою проблемою також є те, що ані військове, ані цивільне керівництво в населених пунктах поблизу лінії фронту, схоже, належно не спланувало ситуацію ймовірного відступу. Втім, хоча Україна не здобуває карколомних успіхів, від поразки вона далека.

У найближчому майбутньому важливим завданням буде сповільнити просування Росії і врешті-решт зупинити його, а потім утримати наявну лінію фронту. Тим часом європейським державам необхідно швидше адаптувати оборонну промисловість до виробництва зброї для України в найближчій перспективі і для себе в довгостроковій. Для цього доведеться ліквідувати перешкоди в ланцюгах постачання, координувати виділення більших коштів на оборонні закупівлі, а також вирішити проблеми колективних дій так, щоб загальні зусилля не підточувало розчарування тим, що одні країни роблять більше, а інші менше. 2023 рік показав, що легше нарощувати оборонне виробництво на словах, ніж на ділі, проте загалом компанії-виробники непогано стартували: один німецький завод у найближчі кілька років майже подвоїв випуск продукції, а виробництво артилерійських снарядів у Європі, схоже, розвиватиметься.

Втім, надавати Україні сучасне озброєння, якого вона просить і, вочевидь, потребує, надалі необхідно буде обережно. Як і раніше, найкраще, мабуть, і далі повільно збільшувати обсяги допомоги і в плані різноманітності, і в плані кількості. Тим часом партнерам України слід покращити внутрішню координацію цієї стратегії, щоб зменшити часовий розрив між етапом обговорення і, власне, наданням допомоги. Таке поступове збільшення обсягів допомоги (наприклад, зараз США надають Україні ракети більшої дальності, про які не думали ще кілька місяців тому) виявилось ефективним способом змінити сприйняття Росією загрози, яку ця допомога становить для Москви. Звичайно, такий підхід завжди буде пов'язаний із ризиком, але досвід показує, що немає кращого способу цей ризик мінімізувати.

Своєю чергою Київ має забезпечити підготовлений особовий склад, який обслуговуватиме надану зброю, а також сформулювати чітку стратегію на довгострокову перспективу. Партнери можуть допомогти з навчанням, але саме українці повинні визначити власні потреби і проаналізувати, як виправити систему, яка, фактично, одягла близько мільйона людей у військову форму, але не може забезпечити достатню кількість солдатів на фронті, щоб утримувати позиції. Для цього необхідно модернізувати програми військових навчань, щоб людей не відправляли на фронт непідготовленими. Також забезпечити більш прозору схему ротацій і демобілізації, ефективніше працювати з сім'ями солдатів і ветеранів. У той же час і військове, і цивільне керівництво мають бути готові до частої зміни лінії фронту і пов'язаних із цим тактичних, гуманітарних і політичних наслідків. Потрібно

не лише розбудовувати оборону та завдавати асиметричних ударів по російських об'єктах, а й запроваджувати адаптивні плани евакуації.

Якщо Україна та її партнери не поквапляться вирішити ці проблеми, у Києва може не залишитися іншого вибору, окрім як укласти угоду на умовах Росії. І хоча така угода може припинити бойові дії у найближчій перспективі, вона дуже дорого обійдеться не лише для України, а й для європейської безпеки, збільшить ризик кровопролиття на довгі роки. Натомість, якщо українці зможуть утримати лінію фронту, то матимуть шанс досягти прийнятної угоди з Москвою, гарантувати безпеку і зберегти незалежність своєї держави, давши змогу європейським урядам почати впроваджувати механізми, що сприятимуть стабільності на континенті у довгостроковій перспективі.

**Київ/Лондон/Вашингтон/Брюссель,
28 травня 2024 року**

